

Ієромонах Іларіон (Рибар) (4.08.1896 - ??.1969)

Ієромонах Іларіон (в миру Іван Георгійович Рибар) народився 4 серпня 1896 р. в с. Дубове (нині смт Дубове Тячівського району Закарпатської області). Його батьки – Георгій (Юрій) Федорович Рибар та Гафія Василівна Чендей виховували дітей у любові до Бога¹. У 1900 р. Георгій Рибар з дружиною заснували на власній ділянці землі невелику капличку, в якій у Великий піст збиралися люди на молитву. Уніатський парафіяльний священник Е. Попович запропонував господарям передати її греко-католикам, але вони не погодилися².

У рідному селі майбутній ієромонах Іларіон закінчив народну школу та працював у господарстві батьків. У 1915 р. його мобілізували до австро-угорської армії, відправили на фронт. Воював у складі 85-го піхотного полку. У 1916 р. Іван Рибар потрапив до російського полону³. Повернувшись додому він ще з більшим ентузіазмом починає цікавитися православним рухом та чернечим життям.

Чимало «білих плям» та неточностей ми зустріли, досліджуючи діяльність ієромонаха Іларіона (Рибаря) у 1920-х рр. Головною причиною цього явища, в першу чергу, є його непослідовні твердження у особистих записах. Так, у одному із листів

¹ Данилець Ю. Скит святого Дмитра Солунського в Дубовому // Старий Замок Паланок. – 2006. – 1-7 червня. – С. 16.

² Пагиря В. Монастирі Закарпаття. – Мукачево, 1994. – С. 78.

³ Данилець Ю. З історії скиту святого Дмитра Солунського в Дубовому // Кирило-Мефодіївський академічний листок. – 2008. – 14 травня. – С. 4-5.

ієромонах Іларіон вказує, що у 1919-1925 рр. він перебував послушником у Свято-Миколаївському монастирі в с. Іза. В той же час у жодному із монастирських списків в с. Іза він не значиться. З іншого боку, він дійсно підтримував стосунки з архимандритом Алексієм (Кабалюком), що керував чернечою братією в Ізі. Зокрема, у 1920 р. о. Алексій відслужив першу православну службу у капличці в Дубовому, яку заснували батьки Іларіона. А пізніше влаштував сестру Іларіона – Марію, працівницею до православного інтернату в м. Хуст.

*У російському полоні,
позаду стоїть о. Іларіон (Рибар),
1916-1917 рр.*

У 1925 р. Іван Рибар вступив до Свято-Преображенського чоловічого скиту в с. Теремля Тячівського округу. 5 березня того ж року пострижений у монахи настоятелем скиту ігуменом Іовом (Войтишиним). 9 травня 1926 р. рукоположений архієпископом Празьким Савватієм (Врабцем) в ієродиякона, а 15 вересня – в ієромонаха¹.

У 1928 р. ієромонах Іларіон (Рибар) відправився на Святу гору Афон, де був прийнятий до Св.Пантелеймонівського руського монастиря. Перебування о. Іларіона на Афоні підтверджує лист настоятеля монастиря архимандрита Мисаїла від 31 липня 1928 р.² Згідно спогадів ієромонаха Йосифа (Поповича), який також перебував на Афоні, ієромонах Іларіон в різний час знаходився

¹ Православная Церковь в ЧСР // Православный Русский календарь на 1927 годъ. – Вышний Свидник на Словенско. – 1926. – С. 34.

² Особова справа ієромонаха Іларіона (Рибар) // АМПЄ.

також на послушанні в Троїцькому та Георгіївському скитах Афанасіївської лаври¹.

У 1929 р. ієромонах Іларіон повернувся на батьківщину і зайняв посаду духівника Свято-Вознесенського жіночого монастиря в Чумальові. До заснування цієї обителі родина Рибарів мала безпосереднє відношення. У 1925 р. сестра ієромонаха Іларіона – Марія, звернулася до Празького архієпископа Савватія за дозволом про заснування жіночого монастиря в місцині «Осеряк» в Чумальові. Владика надіслав схвальну відповідь. Тоді Марія Рибар, разом зі своєю двоюрідною сестрою, продали власні земельні ділянки в Дубовому та викупили землі навколо майбутнього монастиря². Передав свою землю для монастиря також о. Іоанн Бабич. У будівництві монастирських споруд чимало допомагав й брат ієромонаха Іларіона – мирянин Василь. Ще один брат Рибарів – ієромонах Афанасій подвизався у Іверському монастирі на Афоні.

Ієромонах Іларіон (Рибар),
1920-і рр.

На початку 1930-х рр. на Закарпатті активізувалася релігійна боротьба між представниками двох юрисдикцій. Чехословацький уряд ще в 1928 р. офіційно визнав в своїх кордонах СПЦ, відмовившись від підтримки архієпископа Савватія. Таким чином, все духовенство й монастирі, що знаходилися під його юрисдикцією оголошувалися де-факто поза законом.

У зв'язку з тим, що Чумалівський монастир був заснований з благословення архієпископа Савватія, сербські єпископи робили всі можливі кроки для того, щоб включити

його до складу своєї єпархії. Ситуацію ускладнював той факт, що сільська православна громада в Чумальові входила до складу «Карпаторуської православної церкви», тобто до протилежної з монастирем церковної юрисдикції.

24 листопада 1929 р. сільський православний церковний комітет Чумальова у листі до Єпархіального управління протестував проти діяльності ієромонаха Іларіона. Спираючись на вищеназаний лист, Єпархіальне управління звернулося з відповідними заявами до Земського управління в Ужгороді та Окружного управління в Тячеві¹. Загалом ці звернення зводилися до того, що на Підкарпатській Русі визнана тільки юрисдикція Сербської православної церкви, інші ж особи не мають права проводити місіонерську роботу. 8 липня 1930 р. окружний уряд в Тячеві відповів, що для усунення ієромонаха Іларіона з Чумальова немає підстав².

З прибуттям у Мукачєво єпископа Дамаскіна (Грданічка) листування у справі ієромонаха Іларіона продовжилось. 8 квітня 1932 р. у листі до Земського управління єпископ Дамаскін зазначав, що на посаду духівника Чумалівського монастиря призначено ієромонаха Савватія (Керечанина). Він просив забезпечити цьому священику можливість проводити службу в монастирі та виселити звідти ієромонаха Іларіона.

3 травня 1933 р. окружний уряд в Тячеві прийняв рішення, за яким ієромонаха Іларіона було оштрафовано на 200 крон або 10 днів в'язниці.

У черговому листі від 9 червня 1933 р. єпископ Дамаскін писав: «Просимо Земський уряд віддати розпорядження: 1) щоб Іларіон Рибар разом з родиною (два брати, мати й сестра) були негайно вислані по місцю проживання, а монастир був переданий нашому представникові протоієрею Василю Країло, окружному благочинному в Чумальові; 2) щоб заборонити Іларіону Рибарю і його брату носіння священицького одягу і відправлення богослужіння»³. Вже 15 листопада 1933 р. окружний уряд в

¹ Особова справа ієромонаха Іларіона (Рибар) // АМПЄ.

² Там само.

³ ДАЗО. – Ф. 109. – Оп. 1. – Спр. 692. – Арк. 3.

¹ Заявление иеромонаха Иосифа (Попович) от 24 июня 1950 г. // АМПЄ. – Арк. 1.

² Пагира В. Вказ. праця. – С. 58.

Тячеві повідомив єпископа, що ієромонаху Іларіону заборонено виконання священницьких функцій.

20 листопада 1933 р. ієромонах Іларіон написав листа на ім'я єпископа Дамаскіна, у якому просив включити його до кліру Мукачівсько-Пряшівської єпархії. Через три дні єпископ виконав це прохання та видав розпорядження, за яким ієромонах Іларіон призначався «временным духовником женской религиозной общины у села Чумальова»¹. 14 березня 1934 р. секретар Єпархіального управління повідомив окружний уряд в Тячеві, що ієромонах Іларіон підкорився керівництву єпархії, а у зв'язку з цим просив припинити щодо нього адміністративне розслідування². Незважаючи на інформацію Єпархіального управління, судова справа щодо ієромонаха Іларіона не припинилася. Бюрократична чехословацька система не знала «заднього ходу». З листа ієромонаха Іларіона від 26 квітня 1934 р. довідуємося, що окружний уряд у Тячеві оштрафував його знову на 50 крон.

На початку листопада 1934 р. ієромонах Іларіон повернувся знову до юрисдикції архієпископа Савватія. Про це свідчить лист архімандрита Матфея (Вакарова) від 15 листопада 1934 р. Там зокрема, зазначалося, що ієромонах Іларіон постриг у чернецтво вихідця із Колочава-Горб Василя Воринку та разом з ним поїхав до Праги для рукоположення³. Того ж таки 15 листопада до Єпархіального управління надійшов лист від ієромонаха Іларіона (Рибаря) та монахині Марії (Рибар), у якому вони заявили про вихід із складу Мукачівсько-Пряшівської єпархії.

Таким чином, юрисдикційний спір відновився. 6 червня 1935 р. окружний уряд в Тячеві прийняв наступне рішення щодо ієромонаха Іларіона: «Забороняємо Вам подальше носіння священницького одягу та виконання православного священника»⁴. Оскаржуючи рішення окружного уряду ієромонах Іларіон писав: «Окружний уряд не має право забороняти ні мені, ні моему архієрею відправляти

¹ ДАЗО. – Ф. 109. – Оп. 1. – Спр. 692. – Арк. 3.

² Там само.

³ Там само.

⁴ Там само.

богослужіння. Втручатися у релігійні справи державній владі заборонено законом 1896 р.»¹

У серпні 1936 р. ієромонах Іларіон перебував у Сербії.

1 травня 1939 р. ієромонах Іларіон (Рибар) написав листа єпископу Володимирі (Раїчу). «Покорнейше прошу Ваше Преосвященство принять меня в юрисдикцию Мукачевско-Пряшевской православной епархии. Я сим навсегда отказываюсь от юрисдикции архиепископа пражского Савватия и желаю, и даю свое обещание на это, что останусь до своей смерти в юрисдикции православной Мукачевско-Пряшевской»². Єпископ Володимир видав наказ, згідно якого ієромонах Іларіон призначався духівником монастиря в Чумальові.

Духівник Іларіон з монахинями Чумальвського монастиря, 1930-і рр.

У зв'язку з погіршенням стану здоров'я 29 вересня 1939 р. ієромонах Іларіон просив єпархіальне керівництво дозволити поселитися при каплиці в Дубовому. Дозвіл було отримано, а ієромонах Іларіон перебрався до рідного села.

У січні 1940 р. він просить дати дозвіл переселитися до жіночого монастиря в с. Липча. Прохання о. Іларіона підтримала ігуменя Параскева (Прокоп) та архімандрит Амфілохій (Кемінь). У липчанській обителі ієромонах Іларіон служив почергово з архімандритом Амфілохієм. 6 серпня 1940 р. за розпорядженням єпископа Володимира він переведений на посаду духівника Свято-

¹ ДАЗО. – Ф. 109. – Оп. 1. – Спр. 692. – Арк. 12 зв.

² Особова справа ієромонаха Іларіона (Рибар) // АМПЄ.

Благовіщенського скиту в с. Горбки¹. На цій посаді ієромонах Іларіон прослужив недовго, вже 8 липня 1941 р. він перебував при каплиці в урочищі Нижня Заріка в Дубовому.

Загальний вигляд скиту в с. Дубовому перед закриттям, 1940-і рр.

12 листопада 1941 р. адміністратором Михайлом Поповим призначений настоятелем приходу в с. Руська Мокра.

У листі до Єпархіального управління від 24 грудня 1941 р. ієромонах Іларіон писав з приводу майбутнього скиту в Дубовому: «Есть у нас часовня в Дубовских пределах, построенная моим отцом больше 40 лет, о той часовне хорошо знают отец архимандрит Алексей и отец архимандрит Матфей, т.как они там служили и при той часовне присоединяли к нашей православной церкви целую околицу нашу, 3 года в той часовни люди приносили святить пасху. За этой часовней мой умирающий отец завещал своим

¹ Особова справа ієромонаха Іларіона (Рибар) // АМПЄ.

сыновьям, чтобы они не забывали, оправили ее, а признаться откровенно: она так развалилась, что внутри ее идет дождь и портятся иконы и невозможно совершенно в ней помолиться. И сейчас мои братья ее обновляют, выполняя завещание отца»¹.

У 1942 р. ієромонах Іларіон повернувся до Дубового та взявся до заснування чоловічого скиту. Він пише листа до архієпископа Савватія, який підтримав його намагання і благословив відкриття скиту на честь Святого Димитрія Солунського. До ієромонаха Іларіона приєдналося ще декілька послухників. Разом вони побудували у 1943 р. дерев'яний будинок на кілька келій.

З 18 лютого до 9 червня 1944 р. за розпорядженням Єпархіального управління обслуговував приход у с. Дубове.

У 1947 р. єпископ Нестор (Сидорук) офіційно затвердив скит в Дубовому та ієромонаха Іларіона його настоятелем. У 1949 р. закінчилося будівництво другого будинку, який мав два поверхи. Крім ієромонаха Іларіона в скиті на початку 1950 р. проживали: Вассіан (Шегда В.В.), Іполит (Магула І.І.), Гурій (Черевко Ю.М.), Миколай (Прокоп А.М.), Нестор (Галац І.Г.), послухники – Фаркавець Ю.В., Поковба В.Г. У 1951 р. до скиту вступив ігумен Миколай (Мадар М.)².

Згідно звіту Уповноваженого по справах РПЦ по Закарпатській області А. Шерстюка у 1953 р. в скиті Св. Димитрія Солунського проживало 8 чоловік. Монахи мали невелике господарство, стайню розміром 28 м², столярську майстерню.

Ієромонах Іларіон (у центрі), 1950-і рр.

¹ Особова справа ієромонаха Іларіона (Рибар) // АМПЄ.

² ДАЗО. – Ф. 1490. – Оп. 4д. – Спр. 14. – Арк. 6.

11 січня 1956 р. єпископ Мукачівсько-Ужгородський Іларіон у листі до Уповноваженого по справам РПЦ у Закарпатській області А. Шерстюка писав: «Патріарх Алексій I повелів ліквідувати скит у Дубовому, а о. Іларіона перевести в монастир у Теремлю»¹. Але настоятель скиту не бажав залишати свою обитель, і тоді 24 лютого 1956 р. послідував єпископський наказ, спрямований проти непокірного ієромонаха – «Монаху Іларіону заборонити проводити службу»².

30 травня 1956 р. заступник голови виконкому Закарпатської обласної ради В. Русин звернувся до голови виконкому Тячівської районної ради, у документі читаємо: «Прийміть нерухоме майно ліквідованого скиту в Дубовому. Ми надаємо право монаху Іларіону забрати своє майно: корову і два коні, або перевести в другий монастир. Дерев'яна церква залишається як приходська. Релігійні предмети Іларіон може перенести в другий монастир за згодою єпископа Іларіона і за дозволом Уповноваженого по справам РПЦ»³.

Таким чином, за сприяння владних структур чоловічий скит Святого Димитрія Солунського в Дубовому припинив своє існування.

Єромонаха Іларіона було переведено до чоловічого монастиря в с. Теремля Тячівського району. У грудні 1956 р. згідно єпископського розпорядження ієромонах Іларіон зайняв посаду духівника Свято-Благовіщенського жіночого скиту в с. Горбки Виноградівського району. В наступні роки він часто відраджувався для проведення богослужіння в навколишні села Тячівського району. Останні роки свого життя ієромонах Іларіон важко хворів, це підтверджують численні медичні довідки, що зберігаються в єпархіальному архіві. Помер ієромонах Іларіон у 1969 р. Похований в с. Дубове.

Юрій Данилець

¹ ДАЗО. – Ф. 1490. – Оп. 4д. – Спр. 14. – Арк. 35.

² Там само. – Арк. 36.

³ Там само. – Арк. 33.

Єромонах Інокентій (Чопик) (16.03.1902 - 24.08.1953)

Єромонах Інокентій (в миру Іван Іванович Чопик) народився 16 березня 1902 р. в с. Теремля (нині Тячівського району Закарпатської області). Протягом 1908-1914 рр. навчався в народній школі рідного села. У 1929 р. склав іспити за 4 класи гімназії.

У 1919 р. поступив послушником до о. Алексія (Кабалюка). Коли Теремля перейшла у православ'я, з благословення о. Алексія займав посаду дяка (псаломщика) та навчав дяків у новоправославних селах: Вонігово, Шандрово, Данилово, Новобарово, Сокирниця, Бедевля¹.

У 1922-1924 рр. проходив військову службу у чехословацькій армії.

10 жовтня 1924 р. пострижений в монахи з іменем Інокентій. 14 жовтня 1924 р. в Свято-Миколаївському монастирі в с. Іза рукоположений єпископом Досифеєм (Васичем) в ієродиякона. 25 червня 1925 р. архієпископом Савватієм (Врабцем) в Празі рукоположений в ієромонаха².

З 14 травня 1925 р. до 21 жовтня 1928 р. – настоятель приходу в с. Бедевля. У цей час у селі був збудований новий храм.

21 жовтня 1928 р. призначений настоятелем у с. Крива Хустського округу. 16 січня 1929 р. переведений настоятелем у с. Кошелівські Лази (с. Залом Хустського району). З 21 лютого

¹ Данилець Ю., ієромонах Пімен (Мацола). Православний Свято-Іоанно-Предтеченський чоловічий монастир у селі Бедевля. – Ужгород: Карпати, 2009. – С. 112.

² ДАЗО. – Ф. Р – 1490. – Оп. 4д. – Спр. 168. – Арк. 83 зв.